

Kellele ja milleks on vaja avaandmeid teaduses?

Martin Hallik

Tartu Ülikooli õppeprorektor

Kes vajavad teaduse avaandmeid?

- Teadlased
- Teaduse rahastajad
- Teadusasutused
- Ühiskond

Teadlaste huvi?

- Võimalus kasutada teiste teadusgruppide katsete, uuringute, kaevamiste jne. algandmeid või juba töödeldud andmeid, mida pole täismahus avaldatud.
- Võimalus hoida kokku palju aega ja raha.

Teadlaste motivatsioon

- Parem teadustöö tulemuste levik
- Rohkem tsiteeringuid !!!
- Parem positsioon akadeemilisse ametisse valimisel
- Parem rahastamine
- Suurem tuntus teadusmaailmas
- Suurem ühiskonna tunnustus

Teadlaste mured

- Oht jääda ilma oma autorsuse märkimisest
- Vajadus teha rohkem tööd andmete kirjeldamisel repositooriumisse laadimisel – tänasest rohkem tööd sama raha eest
- Kartus andmete väärkasutuse ees

Üldised mured 1

- EU ülesed (ning erialakesksed) või rahvuslikud repositooriumid?
- Kas avaandmed saavad olema kasutajale tasuta või tasulised nagu artiklite andmebaasid?

Üldised mured 2

- Kes maksab kinni täiendava kulu?
  - Teadusprojekti toimumise ajal ja pärast selle lõppu
- Läbipaistva kulumudeli puudumine

Üldised küsimused

- Teadusrahastajate soov olla mentaliteedimuutuse eestvedaja avaandmete osas
- Ülikoolide soov aidata kaasa teaduse avaandmete üleslaadijate tunnustamisele
  - Võimalik kokkulepe rektorite nõukogus?

Spetsiifilised küsimused 1

- Distsipliinipõhised kriteeriumid andmete valimiseks ja säilitamiseks
  - Kas säilitamisaja pikkuse mõõdupuuks sobiks andmete kasutusintensiivsus teatud ajaperioodi jooksul?
- Olemasoleva infrastruktuuri sobivus?
- Kes töötab välja (meta)andmete standardid?

Spetsiifilised küsimused 2

- Kellele kuuluvad andmed?
- Kes vastutab andmete kvaliteedi eest?
  - Peer review; seos publikatsiooniga?
- Kes hakkab koolitama andmete üleslaadijaid?
- Kes hakkab jagama parimaid avaandmete kasutamise näiteid?

Otseised takistused

- Delikaatsed isikuandmed
  - Meditsiinilised, s.h. haiguslugude andmed
- Ärulist huvi pakkuvad andmed
- Riigi – või ametkondliku saladusega seotud andmed

Esimesed praktilised sammud:

- Andmehaldusplaan
<http://www.dcc.ac.uk/resources/data-management-plans/guidance-examples>
- DOI ja DataCite
- Ühine metaandmete mudel
- Ülikoolide repositooriumid
- Andmehalduse spetsialistid (*datalibrarian*)

Täna tähelepanu eest!